

Csatlós Krisztina

Az angolul tanuló magyar hallgatók pragmatikai hibái – egy empirikus kutatásról

Krisztina Csatlós: The pragmatic mistakes of Hungarian students learning English – about an empirical research

Abstract

In my paper I try to give a precise definition of the term 'pragmatic competence' and I describe how this term has evolved. I define the term 'pragmatic failure' and I elaborate on its judgement, its causes, and its types. I describe the Hungarian – English contrastive researches. I list the most frequent pragmatic mistakes made by Hungarian students while speaking English. I present the findings of my research that I carried out among the students of the College of Szolnok in October 2014. Finally I discuss whether pragmatic competence can be taught, and if yes, for what purpose.

Key words: pragmatic competence, pragmatic failure, Hungarian-English contrastive analysis, multiple choice discourse completion test

ÖSSZEFOGLALÓ

Tanulmányomban pontos definíciót igyekszem adni a pragmatikai kompetenciára és leírom a terminus kialakulását. Meghatározom a pragmatikai hiba fogalmát, megítélését, okait és típusait és felvázolom a magyar-angol kontrasztív kutatásokat. Majd felsorolom az angolul tanuló magyar diákok leggyakoribb pragmatikai hibáit. Ismertetem a 2014 októberében a Szolnoki Főiskola hallgatói körében végzett kérdőíves kutatásom eredményeit. Végül arra a kérdésre keresek választ, hogy lehet-e, kell-e tanítani a pragmatikai kompetenciát, és ha igen, mi célból.

Kulcsszavak: pragmatikai kompetencia, pragmatikai hiba, magyar-angol kontrasztív elemzés, feleletválasztós diskurzus kiegészítő teszt

1. BEVEZETÉS

A nyelvoktatás-nyelvtanulás folyamatában elég hamar felszínre kerül az a probléma, hogy az

eltérő szociokulturális háttérrel rendelkező emberek közti kommunikáció nagyobb eséllyel lesz sikertelen, mint az azonos kultúrkörből való beszélők közötti. Ennek oka nem kizárólag a nyelvtudásbeli hiányosságokban keresendő: a szociokulturális hátterek eltérése is szerepet játszik benne. A nyelvi formák használatához kapcsolódó szabályokat az anyanyelvi beszélők szocializációjuk során sajátítják el, így hozván létre azt az együttest, amely pragmatikai kompetenciájuk alapját alkotja. A nyelvoktatási folyamat során a nyelvtanár feladata, hogy explicitté tegye a diákok számára ezeket a szabályokat, hiszen nyelvtanulás közben egy ismeretlen kultúrában való hatékony és elfogadható nyelvi viselkedés elsajátítása a cél, nem pedig ismeretszerzés az adott nyelvről.

Beszélt nyelvi kutatások híján eddig a tanárok csupán saját nyelvhasználatukra támaszkodva adhattak néhány jó tanácsot. Az intralingvális kutatások azonban rávilágíthatnak a nyelvi viselkedés rendszerszerű jelenségeire is, valamint felhívhatják a figyelmünket arra, hogy érdemes ilyen szempontból megvizsgálni tankönyveinket: vajon foglalkoznak-e, s ha igen milyen formában, mennyire mélyrehatóan a

bocsánatkérés, a bók, a visszautasítás vagy a kérdés jelenségével.

2. A PRAGMATIKAI KOMPETENCIA

A kompetencia fogalmát Chomsky (1965) vezette be a nyelvészetbe. Definíciója szerint a kompetencia olyan tudásfajta, amely lehetővé teszi, hogy a nyelv szabályainak ismeretében grammatikailag helyes közléseket alkossunk, illetve elkülönítsük a helyes megnyilatkozásokat a helytelenektől. Tehát tulajdonképpen mondatokat generáló szabályrendszerrel van szó, amelynek csak az ideális beszélő és hallgató van a birtokában.

Hymes (1972) a kompetencia Chomsky-féle értelmezését szűknek találta, és a társadalmi dimenziót bevezetve kitérítette a fogalom érvényességi körét. A fentiekben meghatározott képességen, a nyelvi kompetencián — túl az ember kommunikatív kompetenciával is rendelkezik; azaz a nyelvtanilag helyes és helytelen megkülönböztetésén kívül arra is alkalmas, hogy eldöntse: az adott megnyilatkozást milyen szituációban használja, illetve a különféle beszédhelyzetekben milyen közléseket hozzon létre. A kommunikatív kompetencia tehát tágabb fogalom a nyelvi kompetenciánál, sőt magában foglalja azt. Ezen felül a beszélőközösség szociokulturális szabályrendszerének ismeretét is feltételezi.

A kommunikatív kompetenciával újabb kutatások is foglalkoznak. Bańcerowski (1994: 286) polidimenzionális fogalomként definiálta, s összetevőit a következőkben állapította meg: nyelvi kompetencia, nyelvi-pragmatikai kompetencia, metanyelvi kompetencia, metanyelvi-pragmatikai kompetencia, para- és extranyelvi kompetencia, para- és extranyelvi pragmatikai kompetencia, kulturális kompetencia, pragmatikai-kulturális kompetencia.

A kommunikatív kompetencia fogalmának valamennyi szintjével érintkező **pragmatikai kompetencia** Canale (1983: 89) meghatározása szerint „olyan tudás, amely azt teszi lehetővé, hogy a megnyilatkozások megértése, és azok megértése az adott szociolingvisztikai

kontextusnak megfelelően menjen végbe”. Vagyis a kommunikáció teljes sikeréhez az is hozzátartozik, hogy a hallgató nemcsak a megnyilatkozások nyelvi, hanem az adott helyzetbeli jelentését is megérti, azaz a beszélő szándéka szerinti illokúciós erőt tulajdonítja neki, és annak megfelelően cselekszik.

A kommunikatív idegen nyelvi kompetencia, s ezen belül a pragmatikai kompetencia kifejtése a nyelvtanulóknak meglehetősen bonyolult feladat. Egyrészt azért, mert többrétegű készség, s a nyelvtanulóknak széles körű ismereteit feltételezi. Másrészt pedig a grammatikai szabályokkal szemben a kommunikációs szabályok nehezen definiálhatók, számuk tulajdonképpen végtelen, vagyis lehetetlen a tanulót minden kommunikációs helyzetre felkészíteni.

3. A PRAGMATIKAI HIBA (Thomas 1983)

A nem adekvát pragmatikai kompetenciával rendelkező tanulók hibát követhetnek el, amikor a hallgató (H=hearer) másképp fogja fel a beszélő (S=speaker) megnyilatkozásának erejét, mint ahogy az S szándékában állt. Míg a pragmatikai hiba előfordulhat két anyanyelvi beszélő közötti interakcióban, nagyobb valószínűséggel fordul elő anyanyelvi beszélő és nem anyanyelvi beszélő között, valamint két nem anyanyelvi beszélő közötti kommunikációban. A pragmatikai hiba gyakori forrása a félreértéseknek és a kommunikáció összeomlásának.

3. 1. A pragmatikai hibák típusai

Ha egy idegen nyelven már birtokában vagyunk bizonyos nyelvi formáknak, és az azokat rendező szabályoknak, akkor kezdünk önálló kijelentéseket létrehozni egy-egy szituációban. Szándékainkat ekkor még nem mindig úgy juttatjuk kifejezésre, hogy a másik fél értelmezni tudja, és pontosan meg is értse. Ebben az — olykor életünk végéig tartó — elhúzódó időszakban keletkeznek az úgynevezett pragmatikai hibák. Két típusukat különböztetjük meg: a **szociopragmatikai** és a **pragmalingvisztikai hibát**, amelyek egymástól

függetlenül is jelentkezhettek; de általában nehezen választhatók el egymástól.

A **szociopragmatikai hiba** a tudatosság vagy az odafigyelés hiánya a nyelvhasználatra vonatkozó feltételekre, amely abból ered, hogy a kultúrák eltérően fogják fel azt, hogy milyen a helyes nyelvi viselkedés (Thomas 1983). Szociopragmatikai hibát akkor követ el a nyelvtanuló, ha megnyilatkozása az adott beszédhelyzetben valamilyen oknál fogva nem felel meg a célnyelvi szokás-kultúrának, a társadalmi elvárásoknak. Ez általában a kulturális háttér különbözőségével magyarázható.

A pragmatikai hibák másik típusa a **pragmalingvisztikai hiba**. Akkor beszélünk ilyen típusú vétségéről, ha a megnyilatkozás pragmatikai ereje nem azonos a beszélő által neki tulajdonított pragmatikai erővel. Ezt többek között helytelen nyelvi transzferrel idézhetjük elő. Tipikus példa erre az, amikor a Speaker (beszélő) azt hiszi, hogy a megnyilatkozásának az illokúciós ereje kérés, miközben a Hearer (hallgató) parancsként értelmezi.

4. A PRAGMATIKAI HIBA OKAI

4.1. A pragmatikai transzfer (Kasper): „A tanulók L2-től eltérő pragmatikai nyelvtudásának és kulturális ismereteinek hatása az L2 pragmatikai információ megértésére, produkciójára és megtanulására.” A pragmalingvisztika és a szociopragmatika megkülönböztetésére alapozva Thomas kétféle pragmatikai transzfert különböztet meg: a **pragmalingvisztikai** és a **szociopragmatikai transzfert**. A pragmatikai transzfer lehet pozitív és negatív. Ha az első nyelvre alapozott szociopragmatikai és pragmalingvisztikai tudás kivetítése a második nyelvet használók számára konzisztens felfogást és viselkedést eredményez, akkor pozitív pragmatikai transzferről beszélünk. (Maeshiba) Mivel a pozitív pragmatikai transzfer nem okoz hibát, eddig kevesen foglalkoztak vele. A tanulók sokszor nem használják ki a pozitív transzfer nyújtotta lehetőségeket. A negatív pragmatikai transzferről akkor beszélünk ha (Maeshiba): „az

első nyelvre alapozott szociopragmatikai és pragmalingvisztikai tudás kivetítése a második nyelv kontextusaira, ahol az ilyen kivetítés a második nyelv használóiétól eltérő felfogást és viselkedést eredményez.” A negatív pragmatikai transzfernek nem feltétlenül negatív a kommunikációs hatása.

4.2. A pragmatikai túláltalánosítás

Kasper: „a túláltalánosítás a köztes nyelvi rendszer helytelen általánosítása.” Selinker: „a túláltalánosítás az interlingvális tudás kialakulásában központi szerepet játszik.”

Három fő forrása van:

- a legkisebb erőfeszítés stratégiája
- a világosság, explicitég igénye
- metalingvisztikai motivációk.

Kasper: „a legkisebb erőfeszítés stratégiája azzal a következménnyel jár, hogy amikor a tanulók megtervezik a kommunikációt, azokat a formákat és funkciókat választják, amelyen nagyon automatikusak és könnyen előállíthatók.” Tehát túláltalánosítanak egy egyszerűbb formát olyan esetekben, amikor egy bonyolultabb forma helyénvalóbb lenne.

A világosság, explicitég igénye, *'playing-it-safe'* stratégia

A tanulók azért, hogy magabiztosságukat növeljék, *'playing-it-safe'* stratégiákat vesznek fel, amelyeknek az explicitég, a világosság a céljuk.

A metalingvisztikai motiváció azt jelenti, hogy a tanulók egy bizonyos formát célirányosnak tartanak, ezért túlzásba viszik használatát, ilyen pl. az *'understatement'* használata.

4.3. Az oktatás által okozott hibák

A nyelvtanulók nagyon keveset tudnak a tanult nyelv pragmatikai jellemzőiről. A nyelvórán ritkán foglalkoznak pragmatikai kérdésekkel. Ennek az az egyik oka, hogy a különböző nyelvek pragmatikai leírása nem áll rendelkezésünkre. A másik ok az, hogy nagyon nehéz a pragmatikai kompetencia tanítása. Eddig nagyon kevés tanulmány született az idegen nyelvi pragmatikai kompetencia tanításáról.

Fő típusai:

- hibás metapragmatikai információ
- nem megfelelő tananyagok, tankönyvek használata
- tantermi diskurzus.

A tantermi diskurzus ahelyett, hogy növelné a pragmatikai tudást, sokszor hátráltatja a fejlődését. Főbb okai: a beszédaktusok szűkös választéka, az udvariasság-jelölők hiánya, rövidebb és kevésbé összetett nyitó és záró megnyilatkozások, a tanár uralja a diskurzust, a diskurzus-jelölők korlátozott választéka, nincs lehetőség kommunikatív interakcióra, a válaszok egész mondatosak, hiányzik a kommunikatív funkció.

5. A PRAGMATIKAI HIBA MEGÍTÉLÉSE

Az anyanyelvi beszélők súlyosabbnak tartják a haladó nyelvtanulók pragmatikai hibáit, mint a nyelvtani hibáit ugyanis nem a nyelvtanuló nyelvi hiányosságainak tulajdonítják őket, hanem tudatlanságnak vagy udvariatlanságnak. A vendég, az idegen, a másik kultúrában boldogulni kívánó külföldi szerepét elfogadjuk: segítjük, sok hibát elnézünk neki. Nem szabad meglepednünk azonban az első benyomás fontosságáról, a megnyilatkozást értelmező hallgatóban ébredő érzelmekről sem. Az idegen nyelvet beszélők kedvezőbb kommunikációs helyzetbe kerülnek, ha nemcsak a formai, hanem a nyelvhasználatbeli szabályokat is birtokolva vesznek részt egy beszélgetésben; s ehhez leginkább mi, nyelvtanárok segíthetjük hozzá őket, pragmatikai kompetenciájuk tudatosabbá tételével.

6. MAGYAR-ANGOL KONTRASZTÍV KUTATÁSOK

Szili Katalin a *'Tetté vált szavak'* című könyvében a kérdés, az elutasítás, a bocsánatkérés és a bókra adott válasz vizsgálatával foglalkozik. A kérdéssel kapcsolatosan megállapítja, hogy a leggyakoribb forma az imperatívusz. Ez az angolban udvariatlannak hatna. Az elutasítás és a bocsánatkérés vizsgálatokor stratégialáncokat

elemez. A bókra adott választ a Szerénység Elve szabályozza. Ha a bók nem a beszélőre, hanem valamely tulajdonára irányul, akkor gyakran születik a dicsérettel egyetértő válasz. Tipikus angol válasz a bókra: *'That's a very nice coat you are wearing.'* – *'Thank you.'*

Maróti Orsolya azt vizsgálja, hogy mi okból és hogyan jelenik meg beszélgetéseinkben az indirektség. Választ keres azokra a kérdésekre is, hogy miként dolgozza fel a hallottakat az üzenet címzettje; mikor érezzük mindketten kötelezőnek a körülírást, és milyen szituációban ragaszkodik hozzá csupán az egyikünk, és hogy milyen következményei vannak ennek a hallgató és a beszélő szempontjából. Bemutatja a visszautasítás indirektségének kultúra-függőségét. Angol anyanyelvű beszélők magyar nyelven megfogalmazott elutasítási stratégiáit hasonlítja össze magyar anyanyelvűekével. Megállapítja, hogy a kérdés teljesítésének megtagadását jóval természetesebbnek érezték angol anyanyelvű megkérdezettek, mint az intralingvális kutatásban részt vevő magyarok. Mi, magyarok élen járunk visszautasításaink indoklásában. A magyar adatközlők szituációtól függően 45-98%-ban indokolják cselekvésünket, míg az interlingvális kutatásban résztvevők 13-40%-ban.

7. MAGYAR ANYANYELVŰ TANULÓK PRAGMATIKAI HIBÁI AZ ANGOL NYELVŰ KOMMUNIKÁCIÓBAN

A regiszter megsértése

A magyar tanulók gyakran nem a megfelelő regisztert használják. A leggyakoribb az a hiba, hogy a közvetlenebb formát használják a formális helyett.

Kérések

'Would you like to sit down?' Ezt a mondatot kérdésnek értelmezik, nem pedig helytel kínálásnak.

'Why don't you come to see me?' Erre a kérdésre gyakran magyarázatokat keresnek a válaszadók, nem meghívásnak tekintik.

Köszönés, üdvözlés

A magyar tanulók gyakran „Hello.”-t mondanak elköszönéskor „Good-bye” helyett.

A „How do you do?” üdvözlésre ugyanez lenne az adekvát válasz, ehelyett úgy értelmezik, hogy a hogylétük iránt érdeklődnek.

Megszólítás

Csak a keresztnév és a vezetéknev használatát tanítjuk a *Mr, Miss, Mrs, Ms* használatával. Túlzottan leegyszerűsítjük a formákat. A tanulók gyakran szólítják a tanárt úgy, hogy „Teacher.”

Udvariasság

Brown és Levinson megállapítása szerint létezik pozitív és negatív udvariasság, azaz formalitás és barátságosság. Azzal, hogy informális vagyok, udvarias is vagyok. Ez a magyarban nem így van. A magyar tanulók sokszor félreértelmezik az udvariassági formákat. „Can you speak slower?” Ezt nem kérésnek értelmezik, hanem a képességre irányuló érdeklődésnek.

Aktív hallgatás / 'backchannel behaviour'

A tankönyvek csak azt tanítják, hogy hogyan kérjünk magyarázatot. A társalgás során a beszélőt a beszéd folytatására kell ösztönözni, megértést kell mutatni, egyetértést kell kifejezni, érzelmi reakciót kell mutatni, további információt kell kérni. Ezeket ki lehet fejezni a következő kifejezésekkel: „uh”, „huh”, „okay”, „yeah”, „I see”.

Diskurzus jelölők

A „well”, „oh” használata szükséges kéréseknél, visszautasításoknál, bókoknál, témaváltásnál. A csend sokszor kínos lehet, ezért ki kell tölteni a szünetet.

Indulatszavak

Ezek közül a tanulók csak a „wow”-t ismerik, minden helyzetben ezt használják.

„Small talk”

Így nevezik az önmagáért folytatott beszélgetést. Általában azok élnek vele, akik nem ismerik jól egymást. Leggyakoribb témák az időjárás, aktuális események, sport, híres emberek. Célja a csend megtörése, a társalgásbeli szünetek kitöltése. Ilyenkor

udvariasak vagyunk idegenekkel, ugyanis érdeklődést mutatunk irántuk.

Szomszédsági párok

Folyékonyabbá tenné az idegen nyelvű beszédet, s segítene a hibák kiküszöbölésében, ha megtanítanánk a tanulóknak a szomszédsági párokat. Például a kínálásra a „Yes, please” vagy a „No, thanks” az elfogadható válasz, de gyakran az 'Igen kérek.' kifejezést próbálják angolra fordítani a tanulók. Meg kellene azt is tanítani, hogy elköszönéskor nem elég annyit mondani, hogy „Good bye.”, hanem valamilyen indoklást is kell adni, pl. „It is getting late. I really must be going.”

8. A PRAGMATIKAI KOMPETENCIA MÉRÉSE

A pragmatikai kompetencia mérésére hat módszer áll rendelkezésünkre (Brown 2001).

1. Az írásbeli diskurzus kiegészítő feladat (written discourse completion task, WDCT) bármely olyan pragmatikai eszköz, amely arra kéri a tanulókat, hogy elolvassák egy szituáció leírását és írják le, mit mondanának abban a szituációban.

2. Feleletválasztós diskurzus kiegészítő feladat (multiple-choice discourse completion task, MDCT) azt kéri a tanulóktól, hogy olvassák el egy szituáció leírását, de az írásbeli diskurzus kiegészítő feladattal szemben a tanulóknak ki kell választani, hogy mit a legjobb mondani az adott szituációban.

3. A szóbeli diskurzus kiegészítő feladat (oral discourse completion task, ODC) olyan pragmatikai eszköz, amely arra kéri a tanulókat, hogy hallgassák meg egy szituáció leírását felvételről, s mondják ki hangosan, hogy mit mondanának az adott szituációban, s a válaszukat is rögzítik.

4. A diskurzus szerepjáték-feladat (discourse role-play task, DRPT) bármely olyan pragmatikai eszköz, amely megadja egy szituáció leírását, és arra kéri a tanulókat, hogy játszanak el egy bizonyos szerepet egy másik személlyel az adott szituációban.

5. A diskurzus önértékelő feladat (discourse self-assessment task, DSAT) bármely olyan pragmatikai eszköz, amely megadja egy szituáció leírását, és arra kéri a tanulókat, hogy értékeljék, hogy mennyire képesek végrehajtani a feladatot pragmatikai szempontból.

6. A szerepjáték önértékelés (role-play self-assessment, RPSA) bármely olyan pragmatikai feladat, amely ötvözi a diskurzus szerepjáték feladatot és a diskurzus önértékelő feladatot. A feladatban arra kéri a tanulókat, hogy értékeljék saját pragmatikai teljesítményüket egy korábban elvégzett szerepjátékban, amelyet videomagnóra rögzítettek.

9. A KUTATÁS

9.1. A kérdőív felépítése

Az első néhány kérdés a kérdőívet kitöltő korára, nemére vonatkozott, mióta tanul angolul, milyen más nyelvet beszél, milyen szakon tanul a Szolnoki Főiskolán. Ezeket a kérdéseket követi egy angol nyelvű harminc kérdést tartalmazó feleletválasztós teszt. A feladat egy szituáció leírását tartalmazza, amit legtöbbször egy kérdés követ. Minden kérdésre négy lehetséges választ adtam meg. A kérdőívet Blundell – Higgins – Middlemiss: *Function in English* című könyve alapján állítottam össze.

9.2. A felmérésben szereplő személyek

35 hallgató töltötte ki a kérdőívet, valamennyien a Szolnoki Főiskola nappali tagozatos első- és másodéves hallgatói, 26 BA-s hallgató és 9 FOKSZ-os hallgató, 13 férfi és 22 nő. Átlagéletkoruk 19,9 év. Átlagosan 9,48 évet töltöttek angoltanulással, a legkevesebb 2 év volt, a legtöbb 15. Az adott szak és évfolyam legjobb csoportjának hallgatói töltötték ki a kérdőívet. A nyelvvizsgával rendelkezők nem töltötték ki, mert ők felmentést kaptak az óralátogatás alól. A hallgatók közül 15-en tudnak németül, hárman spanyolul, ketten franciául, egy fő olaszul és egy fő latinul, egy fő olaszul, franciául és németül.

9.3. A felmérés eredménye

Az átlageredmény 17,25. A legalacsonyabb pontszám 13, a legmagasabb 23 volt.

A férfiak átlaga 16,46, a nőké 17,25.

17 kérdés vonatkozott az udvariassági stratégiák használatára. A helyes válaszok átlaga 22,41.

A helytelen válaszok során az esetek többségében a nem eléggé udvarias formát választották, de néhány esetben túl udvarias formát választottak.

1. You are at an airport information desk. You want to ask about an arrival.

- Got any idea if flight BH 106 is on time?
- Any clue if flight BH 106 is on time?
- I wonder if you could tell me if flight BH 106 is on time.
- Excuse me; do you know if flight BH 106 is on time?

30-an adtak helyes d) választ.

Négy kérdésnél a javaslatlételt, a kínálást és a kérést sokan szó szerint értelmezték.

(16., 26., 27., 28. kérdés)

16. Your friend tells you: 'Why don't we go to the cinema?' What do you say?

- Because I'm very busy.
- Because I'll have to get up early tomorrow.
- That's a good idea.
- I feel you should go ahead.

14-en adtak helyes c) választ.

A bókra 29-en válaszoltak helyesen (b) válaszzal):

25. A friend tells you: 'That's a very nice dress you are wearing.' What do you say?

- Oh, it's just an old rag.
- Thank you.
- With pleasure.
- By all means.

30-an tudták, hogy mit (c) illik akkor mondani, ha valaki a társaságunkban tüsszent.

30. A friend of yours sneezes. What do you say?

- To your health.
- Speedy recovery.
- Bless you.
- Be healthy.

Az udvarias kínálásra 17-en válaszoltak helyesen.

29. Would you like a cup of coffee?

- a) Yes, I would.
- b) No, I wouldn't.
- c) Yes, please.
- d) No, please.

A 'Hogy vagy?' kérdésre 32-en válaszoltak helyesen:

20. 'How are you?'

- a) Not bad.
- b) I'm fine, thank you.
- c) I've been sick lately.
- d) How do you do?

A 'How do you do?' kérdésre 6-an reagáltak helyesen. (b)

21. 'How do you do?'

- a) I'm fine, thanks.
- b) How do you do?
- c) I could feel better.
- d) Thank you for asking it.

29-en tudták, hogy illik beszélgetést kezdeményezni egy idegennel.

18. How would you start a conversation with a stranger? Imagine that you are waiting for a bus.

- a) How are you?
- b) Lovely weather, isn't it?
- c) How do you do?
- d) Are you OK?

10. KÖVETKEZTETÉSEK

Sok éves nyelvtanulás után a hallgatók nagyon minimális pragmatikai kompetenciával rendelkeznek. Tehát ezt is tanítani kellene.

BIBLIOGRÁFIA

- [1] Barron, A. (2003): Acquisition in Interlanguage Pragmatics: Learning How to do Things With Words in a Study Abroad Context, *Pragmatics and Beyond*, John Benjamins Publishing Co, 7–78.
- [2] Bańcerowski, J. (1994): A kommunikációs kompetencia. *Nyr.* 277-286.

TANÍTHATÓ-E A PRAGMATIKAI KOMPETENCIA?

Kasper mellett érvel, hogy a kompetencia nem tanítható, de a diákoknak olyan tanulási lehetőséget kell biztosítani, amely során a pragmatikai kompetenciájukat fejleszthetik. Más szerzők szerint igen. Azok a második nyelvet beszélők, akiket megtanítottak a helyes nyelvhasználatra, előnnyel rendelkeznek azokkal szemben, akiket nem tanítottak. Mind az implicit, mind az explicit oktatási módszerek fejlődést eredményeztek. Az explicit módszerek eredményesebbek, mint az implicitek. Még kezdő nyelvtanulókat is érdemes tanítani. A megszokott tantermi oktatási helyzet nem készít fel a való világban történő kommunikációra (merev szerkezet: tanári kérdés, tanulói válasz, tanári visszacsatolás, állandó hatalmi szerkezet: a tanuló alárendelt helyzetben van). A tantermi kommunikációnak idegen nyelven kell zajlania, ugyani ez példát ad az idegen nyelvi kommunikatív funkcióra. Kasper hasznosnak tartja a tudatosság növelését és a gyakorlást. A tanulóknak meg kell figyelni, hogy melyik illokúciós aktus mikor helyes, milyen szerkezeteket használnak egy adott beszédaktusban, autentikus anyagokat kell használni az oktatás során.

MI A CÉLJA A PRAGMATIKA TANÍTÁSÁNAK?

A fő cél a pragmatikai tudatosság növelése, választási lehetőséget kell adni a tanulóknak a célnyelvi interakciókban. Fontos, hogy a tanuló megőrizze saját kulturális identitását, ugyanakkor jobban részt tudjon venni a célnyelvi kommunikációban. Autentikus anyagokat kell használni. A kezdetektől fogva tanítani kell, nem kell megvárni a magasabb szintű nyelvtudást.

- [3] Blundell J. – Higgens J. – Middlemiss N. (1982): *Function in English*. Oxford University Press.
- [4] Brown, J. D. (2001): Pragmatics tests: Different purposes, different tests. In K. R. Rose & G. Kasper (Eds.), *Pragmatics in language teaching*. New York: Cambridge University Press.
- [5] Brown, P. and Levinson S. C. (1987): *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [6] Canale, M. (1983): From Communicative Competence to Language Pedagogy. In: Richards and Schmidt (eds.): *Language and Communication*. London, Longman. 87-103.
- [7] Chomsky, N. (1965): *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge: The MIT Press.
- [8] Hymes, D.H. (1972): On Communicative Competence In: J.B. Pride and J. Holmes (eds): *Sociolinguistics. Selected Readings*. Harmondsworth: Penguin, pp. 269-293.(Part 2)
- [9] Maeshiba, N., Yoshinaga, N., Kasper, G., & Ross, S., (1996): "Transfer and proficiency in interlanguage pragmatics", in J. Neu & S. Gass (eds.): *Speech Acts across Cultures*, 155~187. Berlin: Mouton de Gruyter.
- [10] Maróti O. (2005): Sajnálom, de nem érek rá. Indirektség a performatívumok használatában. THL2 Online módszertani folyóirat, <http://bbi.netrix.hu/index.php?id=83&cid=267>
- [11] Rose K. R.–Kasper G. (2001): *Pragmatics in Language Teaching*. Cambridge University Press. 301–327.
- [12] Selinker, L. (1972): Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics*. 10: 209-231.
- [13] Szili K. (2004): *Tetté vált szavak. A beszédaktusok elmélete és gyakorlata*. Tinta Könyvkiadó, 97–175.
- [14] Thomas, J. (1983): Cross-Cultural Pragmatic Failure. *Applied Linguistics* Vol. 4. 91–112

KÉRDŐÍV

MULTIPLE CHOICE DISCOURSE COMPLETION TEST

Age:

Gender: Male / Female

Years of studying English:

Other foreign languages you speak:

Type of education: BA / FOKSZ

Choose the most appropriate answer.

1. You are at an airport information desk. You want to ask about an arrival.

- a) Got any idea if flight BH 106 is on time?
- b) Any clue if flight BH 106 is on time?
- c) I wonder if you could tell me if flight BH 106 is on time.
- d) Excuse me; do you know if flight BH 106 is on time?

2. At a party a friend asks you the name of a pretty girl on the other side of the room.

Who's that girl over there?

- a) I'm afraid I haven't got the information.
- b) Sorry, I don't know.
- c) I am not able to help you with this enquiry.
- d) I'm sorry I can't help you there.

3. You are discussing a business meeting arranged for next week. You have not previously met the people you are discussing it with. What do you say?

- a) 2 o'clock, Tuesday, yes?
- b) Next Tuesday, at 2 o'clock, OK?
- c) We must meet at 2 o'clock next Tuesday. Would that be right?
- d) Next Tuesday, 2 o'clock, right?

4. At a company meeting the chairman asks members if they think it is possible to have a new range in production within six weeks. Which answer is appropriate?

- a) Impossible!
- b) I consider that quite out of the question.
- c) That just can't be done.
- d) Not much chance of that.

5. Your directors have invited you and some other colleagues for a drink in the boardroom. One of the directors asks you what you would like to drink. What would you say?

- a) May I have a martini?
- b) A martini would go down well.
- c) I could use a martini.
- d) I'm dying for a martini.

6. You are writing a letter to an old friend, whom you haven't seen for a long time. How do you end your letter?

- a) In keen anticipation of your visit.
- b) I must say I look forward to your visiting us.
- c) Looking forward to seeing you again.
- d) I look forward to your visiting us.

7. At a sales review, the manager wants to know if sales can be increased by 10 %. What do you say?

- a) I rather doubt that.
- b) Fat chance of that happening.
- c) No way we can do that.
- d) Can't be done.

8. A business colleague, whom you do not know well, tells you that he recently received a letter informing him he would soon be made redundant. What do you say?

- a) How did that grab you?
- b) How did you react to that?
- c) It was awful, wasn't it?
- d) How about you?

9. Your employer tells you that owing to difficulties in the firm you will have to work longer hours, with no increase in salary or holidays. What do you say?

- a) Hell's bells!
- b) Bloody hell!
- c) That's the last straw.
- d) I'm extremely unhappy about this.

10. You are talking to a friend and work colleague. Have you heard? The boss says we all worked hard to get the JP project finished yesterday; he is giving us tomorrow off!

- a) I can't deny my enthusiasm.
- b) It's fascinating.
- c) Great!
- d) I'm very enthusiastic.

11. At a board meeting, the chairman expresses the view that there is no point in discussing future investment levels as any future investment at all is out of the question. You feel this is not so. What do you say?

- a) You can't mean that.
- b) Rubbish!
- c) I can't say I share that view.
- d) No way!

12. You are at a bookshop. You want a book on the top shelf but can't reach. The assistant comes up with a step-ladder. 'Let me get it for you.' What do you say?

- a) Terrific.
- b) That's very kind of you.
- c) That's extremely thoughtful of you.
- d) I'm extremely delighted.

13. You are on a train. An old man is trying to get his heavy case down from the luggage rack. You ask: 'Would you like any help?' What does he say?

- a) No, don't worry.
- b) I'm afraid I find myself unable to accept your offer.
- c) No, really, I can manage, thanks.
- d) I regret to say I am not in a position to accept your offer.

14. Your friend challenges you to swim ten lengths of a swimming pool. You are a very good swimmer. What do you say?

- a) Piece of cake!
- b) I don't think that proves too difficult.
- c) I'd say I am capable of doing that.
- d) I feel capable.

15. You have just finished writing a cheque in a bank. Another customer needs to borrow a pen. 'Excuse me, could I borrow your pen?'

- a) That's OK.
- b) By all means.
- c) No reason why you shouldn't.
- d) I can see no objection.

16. Your friend tells you: 'Why don't we go to the cinema?' What do you say?

- a) Because I'm very busy.
- b) Because I'll have to get up early tomorrow.
- c) That's a good idea.
- d) I feel you should go ahead.

17. You see a group of young boys throwing stones at cars as they pass by. What do you say?

- a) Don't you dare!
- b) You'd be well advised not to do it.
- c) If I were you I wouldn't do it.
- d) You'd be most unwise to do that.

18. How would you start a conversation with a stranger? Imagine that you are waiting for a bus.

- a) How are you?
- b) Lovely weather, isn't it?
- c) How do you do?
- d) Are you OK?

19. You are about to address a sales meeting of your company at a conference. What do you say?

- a) Excuse me butting in, but ...
- b) Sorry to trouble you, but ...
- c) May I have your attention, please?
- d) Listen!

20. 'How are you?'

- a) Not bad.
- b) I'm fine, thank you.
- c) I've been sick lately.
- d) How do you do?

21. 'How do you do?'

- a) I'm fine, thanks.
- b) How do you do?
- c) I could feel better.
- d) Thank you for asking it.

22. 'Can I see your passport, please?'

- a) It's here.
- b) Well, take it.
- c) Help yourself.
- d) Here you are.

23. At a formal dinner, an elderly lady you do not know says to you. 'Would you care for some caviar?'

- a) That'd be delightful.
- b) Yes, please.
- c) With the greatest of pleasure.
- d) Smashing!

24. You have just explained to a colleague how a new photocopier works. He says: 'I see. Thank you for explaining.' What do you say?

- a) Delighted I was able to help.
- b) That's OK.
- c) With pleasure.
- d) Delighted to have been of assistance.

25. A friend tells you: 'That's a very nice dress you are wearing.' What do you say?

- a) Oh, it's just an old rag.
- b) Thank you.
- c) With pleasure.
- d) By all means.

26. 'Why don't you come to see me?'

- a) Because I have to work a lot.
- b) Because I don't know where you live.
- c) Thank you for inviting me. When Can I visit you?
- d) I don't know why.

27. Would you like to sit down?

- a) No, I wouldn't.
- b) No, I would prefer standing.
- c) Thank you.
- d) That's a splendid idea.

28. Can you speak slower?

- a) No, I can't.
- b) Yes, I can.
- c) You say nothing, just slow down.
- d) I'm afraid, I can't.

29. Would you like a cup of coffee?

- a) Yes, I would.
- b) No, I wouldn't.
- c) Yes, please.
- d) No, please.

30. A friend of yours sneezes. What do you say?

- a) To your health.
- b) Speedy recovery.
- c) Bless you.
- d) Be healthy.